

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 2.

МАРЦІ, 12. ІАНУАРИХ.

1860.

МЕСАЦІДЛЪ

Днѣлцимеі Сале Приацхлѣі Домніторѣ

кѣтрѣ

ADUNAREA ELEVATIVĂ A MOLDOVEI

la deschiderea sesiiei anuale dn 6. Decembrie
1859 *).

(Ankeiere din Nr. tr.)

Indstrie, comerț și agricultură.

Кѣтѣра пѣмѣнтхлѣі есте, потѣ зиче, сінгѣра поа-
стрѣ индстrie ші сінгѣрхлѣ обіектѣ де comerț ла
поі. Прін зрмаре сѣптемѣ дндаторіці а фаворіза кѣтѣ
сѣ поте comerțхлѣ ші индстria дн днцѣлесхлѣ лорѣ
адевѣратѣ, ші маі кѣ самѣ сѣ днхѣрѣжѣмѣ агрі-
кѣтѣра.

Дн опініа гѣбернхлѣі меѣ, сервіцхлѣ челѣ маі
днсетнатѣ де фѣкѣтѣ ачесторѣ треі ратѣрі а актїві-
тѣціі оменешті, кареле пентрѣ актн сѣ конфнндѣ тоте
дн зна, есте де але пѣне сѣвтѣ рецімхлѣ лїбертѣціі
челеі маі абсолѣте.

Нѣ днцѣлегѣ прін ачѣста ка еле сѣ нѣ фіе сѣ-
пѣсе регламентелорѣ де поліціе ші лецілорѣ, днсѣ
дакѣ неамѣ арѣтатѣ днпѣшн де а днтревзінца прекѣтѣ
сѣ поте маі мѣлтѣ индстria прїватѣ, гѣсескѣ де кѣ-
вїпнцѣ ка гѣбернхлѣ сѣ интервіе кѣтѣ сѣ поте маі пѣ-
цінѣ дн трансакціїле партїкѣларлорѣ.

Дн окїі поштрїі индстria прїватѣ тревѣе сѣ жоче
знѣ ролѣ темейнїкѣ дн консоладареа націоналїтѣціі
постре. Дакѣ централїзареа гѣбернменталѣ аратѣ
марї авантаже, са кѣпрїнде тотѣ одатѣ ші марї де-
фекте.

Четѣднїі депрїнїшї де а vede пе гѣбернѣ кѣшї
дрентхлѣ де ініціатївѣ днтрѣ тоте, сѣ овїчпѣскѣ прін

зрмаре а да тоте пе сокотеала статхлѣі шї а аштепта
тотхлѣ дела елѣ.

Гѣбернхлѣ меѣ прївеште ка о datorie de а ком-
вате асемїне плекаре шї де а ласа прекѣтѣ сѣ поате
пе локѣиторї ка сѣ се днцѣлегѣ, сѣ се кончертезе, сѣ
пѣіе ла знѣ локѣ сїлїпцеле, капїталхрїле шї інтелецінга
лорѣ спре а продѣче чева фолосїторѣ. Астфелѣ сѣ
десволтѣзѣ днтр'нѣ попорѣ че сѣ сїмте лїберѣ де
сіне, ізвїреа де лѣкрѣ прїн дорїнга де аш днхѣпѣтѣці
сѣрта шї демнїтатеа персоналѣ прїн сїмціреа рѣспн-
дереї.

Гѣбернхлѣ нѣшї ва ресерва декѣтѣ лѣкрѣрїле ла
каре нѣ ар пѣтѣ ажнпѣ индстria прїватѣ, шї сѣ ва
грѣвї десволтареа лорѣ. Елѣ креде кѣ ролхлѣ сѣ дн-
трѣ ачѣста ва фї дндеплїнїтѣ, атѣпче кѣндѣ елѣ мѣр-
цінїндѣсѣ нѣмаї днтрѣ прївїгерее че мѣлїціне сїгѣрї-
татеа шї моралїтатеа трансакціїлорѣ, ва фери индстria
де тоте пїедечеле каре пѣлѣ актн аѣ днхѣркатѣ пасѣ-
рїле сале

Ної нѣ admїtemѣ нїчї знѣ соїз де сїстемѣ про-
тегїторѣ. Сѣ пе сокотїмѣ фериціці кѣ пе пѣмѣнтхлѣ
пострѣ нѣ ексїстѣ нїчї зна дн ачеле индстriaі артїфі-
ціале, че нѣ потѣ сѣ се цїе декѣтѣ прїн пѣтереа зпорѣ
леціі спеціале. Сѣв кѣвнпѣтѣ де а протежа лѣкрѣлѣ на-
ціоналѣ, еле нѣ продѣкѣ адесепрї алтѣ ресхлѣтатѣ де-
кѣтѣ жїгнїреа інтереселорѣ націеї днтреці дн фолосхлѣ
а кѣціва партїкѣларї. Статѣрїле каре пѣтїмескѣ де а-
чѣстѣ рапѣ, нѣ штїѣ кѣм сѣ се десѣре де іа, сѣ пе
ферипѣтѣ дар де а кѣдеа дн асемїне грешелї шї де а
не креа асемїне грехтѣці, шї де вомѣ admїте, де пїл-
дѣ, вѣмїле шї венїтѣрїле мѣнїціналїтѣцілорѣ сѣ ле аше-
зѣмѣ дн класа імпозѣрїлорѣ.

Тотѣ фелхлѣ де монополѣрї шї де прївїлеціѣрї
ворѣ фї проскрїсе, шї прїн кїпѣлѣ ачѣста вомѣ пѣтеа
днхѣраціа шї рѣсплѣтї дескоперїрїле фолосїторѣ прїн
грѣветѣрї де івенціе, де перфекціонаре саѣ де ім-

портаціе, фъръ а дмидека пичидекм дивертатеа кон-
кренціеі

Гъвернълъ вроеште дар дивертатеа индстриіоръ
ші десвогтареа доръ фъръ днтревиндгареа де мижлоче
артіфіціале ші дн кѣтъ еле воръ шті а рѣспонде ла а-
девъртатеа пѳстре невоі. Елѣ пѣ ва вені дн ажто-
рълъ пичі знеіа, афаръ днсъ де дозъ кареле черъ кіаръ
дела днченстѣ марі жертѳе ші сѣнт де знѣ интересѣ
преа днсемпѣторъ пентрѣ дѣрѣ.

Ачесте сѣнт :

1) Индстриа фіерълѣ кѣтрѣ каре съ лѣгъ стѣдіа
вѣлоръ де фіеръ ші де кѣрвѣне де пѣмѣнтѣ, кѣчі о
дѣрѣ агріколъ пѣ пѳте фъръ еле, ші

2) днфіндгареа де ателіе пентрѣ констрѣреа ші
дресълъ машинелоръ агріколе атѣтъ де днтревинчѳсе
днтр'о дѣрѣ ка а пѳстрѣ каре прекѣтъ де мѣлѣ е
мѣнось пре атѣтъ де пѣдінѣ е попоратѣ.

Кѣтрѣ агрікултурѣ съ лѣгъ о кестіе фѳрте греа,
кестіа дѣраніоръ ші а пропріетѣціі. Штімѣ къ еа
преокѣпѣ тѳте спірітеле, къ тѣлѣрѣ идеіле овштіеі, къ
днржѣрѣзъ асѣпра тѣтроръ калкулелоръ ші дмидекѣ
тѳте комбінѣре де вїторъ. — Ачестѣ кестіе тревѣі
дар съ фіе хотѣратѣ ші ва фі. Ноі вроімѣ ка съ се
еіе дн консідераре дрептѣріле ші интересѣріле а зпора
ші а алтора, ка дрептатеа фіекѣрѣіа съ фіе рекзнос-
кѣтъ ші ка пичі о жертѳъ съ пѣ съ чѣрѣ дела нїме
фъръ о дрѣптѣ деспѣгѣвіре, днсъ о солѣціе ка ачѣста
пѣ съ ачѣе дндатѣ, пѣ съ імпровісѣзъ; ноі дорімѣ ка
іеа съ фіе стѣдіатѣ афѣндѣ къ тѳтъ дншштеа де каре
амѣ фѳстѣ днсіціі пѣпъ акѣм днп прічіна преокѣпѣрі-
лоръ політїче. — Дн окїі меі, прекѣм амѣ маі де-
кларат'о, пѣ маі ексістѣ класѣ днтре четѣдені; пѣ вреѣ
съ вѣдѣ дн Ромѣніе декѣтъ ромѣні егалі дншштеа
лецілоръ ші а пѣпѣртіпїреі гъвернълѣі.

Дншштескѣсъ дар спірітеле, ші фіе дѣра вїне
днкрѣдіндатѣ къ комбінареа че съ афѣл акѣм дн стѣ-
діѣ, ва адѣче мѣлѣдѣміре тѣтроръ дорінделоръ леці-
тїе. Днп еа ва ресѣлта о старе де лѣкрѣрі каре ва
лега пе тоді четѣденіі де пѣмѣнтѣлѣ патріеі прїп аче-
леаші легѣтѣрі де ізѣіре ші де интересѣ. Дар дакѣ
пѣпъ ла промѣлгареа ачелоръ мѣсѣрі ші дн времеа
аплїкѣріі лоръ, ар дндрѣспн чїнева съ черче де а рѣс-
пѣнді прїп дѣрѣ семінці де тѣрѣрѣрі ші де грїжѣ,
дакѣ ар кѣтеза а аціа зра днтре пропріетарі ші дѣ-
рані, воіѣ прїві фанта лѣі ка о крїтѣ, шїї воіѣ педенсі
къ тѳтъ аспрїтеа лецілоръ. Знѣ асѣмене пѣртѣрѣлоръ
длѣ воі консідера ка дѣштанѣ алѣ націеі, ші ка пе зп
дѣштанѣ націа длѣ ва трата прїп органѣлѣ гъвернълѣі.

Пѣпъ атѣчѣеа, дндемнѣ пе пропріетарі ка съ фіе
къ сїмѣіре пѣрїнтѣскѣ дн прївіреа дѣраніоръ, ші тоѣѣ
одатѣ пе дѣрані, ка съ шї дндемнїескѣ даторїіле а-
штѣпѣндѣ дн дншште мѣсѣрїле че прегѣтеште гъвер-
нълѣ, кареле ешїтѣ днп сїмѣлѣ націеі вроеште пѣмаі
вїнеде еі.

С т р ѳ и н і.

Маре пѣмѣрѣ де стрѣіні есте ставілатѣ де мѣлці
анї пе пѣмѣнтѣлѣ пострѣ, ші пресѣнца доръ аѣ пѣтѣтѣ
пѣште кѣте одатѣ свѣрѣтѳоре грезѣці; днсъ маі тоѣѣ
деазна ачесте аѣ провенїтѣ днп недѣмерїеа регѣлоръ
че сѣнт де зрматѣ дн прївіреа лоръ. Съ пе ферїмѣ
дар де а арѣпка асѣпра алтора днвїновѣдїрі пе каре
ноі пѣ леамѣ прїімі ші де але атрївза о реа вроїнѣ
сїстематїкѣ.

Оарешкаре трактатѣрі ексістѣ дн адевърѣ, днсъ
кіаръ комїсіа европѣлѣ аѣ рекзноскѣтѣ аномалїа лоръ
днтр'о дѣрѣ крѣштїпѣ, ші авѣмѣ вѣпъ спѣраре къ пѣ-
терїле сѣнт діспѣсе а прочѣде де днтрепѣлѣ къ ноі ла
ревїсіа лоръ амїкалѣ.

Съ мѣлцінемѣ къ енерѣіе дрептѣріле пѳстре, дар
съ пѣ лѣсѣмѣ а пе лѣа дншште знѣ екѣсѣ де патри-
отїсѣлѣ, каре неар дндемна а врої лѣкрѣрі фъръ де
време.

Векїа ѳспѣдіе ромѣнѣскѣ есте знѣ дарѣ сѳѣпѣлѣ
дела стрѣмошї; сѣлѣ пѣстрѣмѣ ка знѣлѣ че опорѣзѣ
карактерълѣ націеі, ші пичі одатѣ съ пѣі парѣ рѣлѣ
стрѣпнѣлѣі къ аѣ венїтѣ де саѣ ашезатѣ ла вагра
поастрѣ.

Съ пе комплетѣмѣ органїсареа, съ фачетѣ ка съ
фіе імпозѣріле дрепте, ізстїціа пѣпѣртіпїтѳоре, admini-
страціа пѣадормітѣ, ші днкрѣрндѣ стрѣпнѣлѣ пѣ ва
кѣзта алѣ протекудіе дн дѣра пѳстрѣ декѣтѣ, ачѣа а
лецілоръ пѳстре.

М і н і с т е р і з р і.

Органїзарѣа мїністерїлоръ есте комплетентѣлѣ
планѣлѣ дѣнералѣ че в'ам еспѣсѣ.

Гъвернълѣ меѣ ва прївігеа ка фѣлкцііле фіекѣрѣі
департаментѣ съ фіе лѣмѣрїтѣ хотѣратѣ спре а свїта
конѳліктѣле де атрївзїі.

Фонкціонаріі тревѣе съ се конвїпгѣ къ де акѣм
дншште карїсра че воръ зрмта есте о карїерѣ серїѳсъ.
Мѣрїеа днсемпѣтѳоре а тѣтроръ лецілоръ ле ва асї-
гѣра мїжлѳчеле знѣі траїѣ опоравїлѣ, ші прїп зрмаре
статѣлѣ ва фі дн дрептате де а претїнде тоѣѣ тїмѣлѣ

ші тотъ зелъхъ лорѣ. Нъ вроекъ съ факъ алязіе ла авзъріе трекъталі, кѣчі, дп ordіnълѣ поѣ дп каре дптръмѣ, вреѣ ка нічі тѣкар кѣвпнтълѣ де авзѣ се маі ексісте.

Іерархія ші dіscіplіnа vorѣ оі тѣпсіпште фъръ тѣндріе, прекъм ші фъръ слъвъчізле. Фонкціонарълѣ пѣнкъталѣ ші лаворіосѣ ва шті къ аре dіnаіптеа лѣі зп віиторѣ асігъратѣ, пе каре сіаіпделе сале ші тіпнълѣ лсар дпвъпнтъді прогресівъ; дар тотѣ одатъ елѣ ва шті къ шефії сеі vorѣ оі фъръ крѣцаре пентрѣ дп-скълъ кѣндѣ ordіnеле гъверпълѣ ар рѣтѣнеа пеексекъ-тате dіn прісhна de іпсѣordіnаре саѣ де пентъсаре. Елѣ есте превенітѣ маі къ самѣ къ леѣеа ва лові къ челе маі аспре педепсе дп фонкціонарълѣ преварі-каторѣ.

Еѣ сперасетѣ къ воіѣ гѣсі дп пресѣ зпѣ organѣ пѣтерпнѣк пентрѣ рѣспѣндіреа ідеіlorѣ практиче дп цѣрѣ. Лівертатеа де каре саѣ въкратѣ преса пълъ акъм аѣ фостѣ дестълѣ де дптіпсѣ пентрѣка съ і пер-мітѣ де а аворда тѣте кестіле.

Еѣ аштептамѣ дела дѣнса къ ва шті а съ фолосі де ачеа лівертате пентрѣ лѣпінареа спірітелорѣ дп прівіреа челорѣ маі въне metode de зрматѣ дп кестіа реорганізрѣі пѣстре.

Къ пѣрере де рѣѣ дпсѣ декларѣ, къ преса пѣ аѣ рѣспѣнсѣ ла тѣте сперѣріе меле. Дп локѣ де а съ окъпа къ лѣтѣріеа кестііlorѣ імпортанте, дп локѣ де а къзта съ дплѣтѣрезе ші съ превіе гретъціле, дп локѣ де а пе дплесні лѣкрареа пріп еспѣпереа де со-лѣціі практиче, амѣ възѣтѣ пе челе маі мѣлте фѣі пѣ-вліче дпплѣндѣші колѣпеле къ атакрї персоналѣ ші къ порпїрі віоленте, кареле пѣ потѣ съ адѣкъ декѣтѣ о трістѣ апімосітате дптре ѳмені.

Преса ва дпцълеѣ дела сіне, пѣ тѣ дпдоіескъ, къ зпѣ асеміне сістемѣ пѣ пѣте фі пріімітѣ. Ар фі къ пепѣтнцѣ гъверпълѣ меѣ де а толера ка преса съ де-віе дп тѣпнле зпорѣ персѣне зпѣ іпстръментѣ де пе-ordіnѣ ші де десвінаре дптре четъдені. Планълѣ це-пералѣ че амѣ еспѣсѣ кѣпрінде елементе дпдестълѣ пентрѣ лѣкрѣріе сале, дакъ еа вроеште дп сѣвршітѣ съ дпцълѣгѣ віне місіа са тѣрѣдѣ, челе маі дпалте кестіі де фінанѣе, де істїціе, де адміністрацие, де ін-стрѣкціе пѣвлікъ, де лѣкрѣрі пѣвліче, де індустріе, де комерѣцї ші де агрїкълтърѣ аштепнтѣ копкърсълѣ лѣмі-патѣ а пресеі пентрѣ де а фі пресентате інтеліденѣі пѣвліче.

Ачѣста есте адевъртата місіе чівілісаторѣ а пре-сеі ші сокотѣ къ'мі е дестълѣ де а о індіка, пентрѣ

ка де акъм дпайпте, еа съ се анѣче серіосѣ а рѣс-пѣнді дп цѣрѣ ідеіле сѣпѣтѣсе ші лѣміпнле віне фѣ-кътоаре.

Domniilorѣ denstau!

Де ші аѣ тревзітѣ ка съ скъртезѣ пре кѣтѣ съ пѣте ачѣстѣ еспѣпере, крѣдѣ къ м'амѣ есплінатѣ дп-дестълѣ аспра фіекѣрѣі ратъре а адміністрациеі поа-стре, пентрѣка съ дпцълеѣці таршълѣ цепеналѣ че ва зрма гъверпълѣ меѣ пе калеа реорганісърїі. Двѣстрѣ кѣпѣштеді цълълѣ прекъм ші челе маі пріпчпнале мѣж-лѣче де а ажѣпѣе ла ачѣстѣ цълѣ.

Цълълѣ съ пѣте ресъма дп ачѣсте кѣвіпте :

Фііндѣ датѣ конвенѣіа dіn 1858, ка temelіа пе-стрѣмѣтатѣ а дрептълѣі пѣвлікъ дп Ромъніе, съ орга-пнзъмѣ ачѣстѣ статѣ рѣпѣде, пѣтерпнѣк, пентрѣ ка фіе-каре омѣ съ се сімтѣ віне гъверпатѣ, ші пентрѣка а-вереа пѣвлікъ ші ачеа партікъларѣ съ се десволтезе астѣелѣ дп кѣтѣ Ромъніі dіn зѣмеле Пріпчпнате, пѣ-шпндѣ дппрезпѣ пе калеа прогресълѣі, съ кѣпѣскѣ пе тѣтѣ зіоа къ зпїреа лорѣ съ фаче маі стрѣпсѣ ші пе-атърпареа лорѣ маі депліпѣ.

Мѣжлѣчеле че воіѣ дптрѣвзіпца дптрѣ ачѣаста vorѣ форма кіар дппрезпълѣ ачелѣ де леці каре vorѣ декърѣе dіn пріпчпніле цепенале че амѣ адѣпатѣ. Кѣ-віптеле че ростескъ астълѣ dіnаіптеа камерїі dіn Мол-дова, ле зікѣ тотѣ дп ачѣеаші ѳрѣ камерїі dіn Цѣара ромънѣскѣ.

Тѣте проіектеле че съ vorѣ апліка дп зпълѣ dіn Пріпчпнате, vorѣ фі асеміне дп чѣлазалѣ. Фраді де сѣпѣе, де реліціе, де лїмѣв ші де іптересърї, молдо-венїі ші мѣптенїі м'аѣ кіематѣ ла пѣтере пентрѣка съ і копѣзндѣ дптр'о сіпгърѣ ші ачѣеаші драгосте, дптр'о сіпгърѣ ші ачѣеаші дпгрїжіре.

Лѣкрълѣ че авемѣ де дпплінітѣ есте грѣѣ, дар тотѣодатѣ есте тѣрѣдѣ, кѣчі авемѣ а консоліда націо-палїтатеа пѣстрѣ. Фіекаре ромънѣ, маре саѣ мїкъ, съ прівѣскѣ ачѣстѣ лѣкрѣ ка алѣ сеѣ, ші съ адѣкъ ла дп-денліпїреа лѣі, тѣте пѣтерїле чеї ва дпсѣѣла аторълѣ сеѣ де патріе.

Еѣ кіемѣ пе тоді ромънїі фърѣ осевїре, ші ле зікѣ съ зїгѣмѣ дптеле трекъталї.

Пентрѣ мїне, о декларѣ дп ачѣстѣ моментѣ со-лемпелѣ, сѣвенїріе меле пѣ маі датѣзѣ де кѣтѣ dіn зіоа сїрѣі меле пе тронѣ. N'am авѣтѣ рївалї, де време че Двѣстрѣ мїаді копѣератѣ фърѣ весте зпѣ опорѣ ла каре нічі пѣ тѣ гъндеамѣ; пріп зрмаре пѣ потѣ съ

am dășmanî. Ne având nici зръ nici превенциі дп-
протіва нпмързі, еѣ тѣ гъсескѣ ливерѣ de оріче легъ-
търъ персональ.

Примиді дар тѣна ачестъ de ротѣнѣ кѣ ачешаш
лоіалитате кѣ каре еѣ в'о дпгіндѣ; веніці тоді ла міне,
саѣ маі віне, веніці пе терімълѣ націоналѣ знде сѣ
потѣ дпгълні тоте амвдцііле, фъръ de целозіе ші фъръ
de зръ. Сѣ пе сілімѣ а дпфѣдоша лѣмеі дпгреці
спектаколълѣ адевѣратеі зпріі, адекъ зпیرهа аспірѣри-
лорѣ ші а сілінделорѣ комвінате пентръ зпѣ сінгърѣ ші
ачелаш дълѣ, ші сѣ пе пзлетѣ тотѣ дпкредереа дп
дпалта провіденцѣ че с'аѣ дпдѣратѣ de сѣрта нѣстрѣ,
ші пе ва кондъче пе калеа ачестъ поъл дп каре амѣ
дптратѣ.

— Domnilorѣ депзтаці, в'амѣ грыітѣ дп тоатъ
кърѣденіа кърѣзълѣ меѣ, ші адресъндѣмъ кѣтрѣ Двѣ-
стрѣ, м'амѣ адресатѣ кѣтрѣ дѣра дптрѣгѣ. Тревзіа ка
сѣ аѣде дѣра каре сѣнт проіектеле гѣвернълѣ че ш'аѣ
алесѣ, каре есте віиторълѣ че'лѣ аштѣнтѣ, ші прпн каре
кпнърі ва ажѣнѣе ла елѣ. Рѣмъне акъм ка дѣра сѣ
арѣте че гъндеште асѣпра ачелорѣ проіекте, ші сѣ'ші
алѣгѣ мандатарі пентръ реалізареа вропндеі сале. Нѣ
тревзе сѣ ведеді дар, Domnilorѣ, дп декретълѣ de
dicolъдіе че ві сѣ ва четі, декѣтѣ ресълатълѣ комвін-
цереі дп каре сѣнт, кѣ зпѣ апелѣ кѣтрѣ дѣрѣ есте зпѣ
лѣкрѣ неапъратѣ.

Ші дп адевѣрѣ камера, прекъм е компъсѣ асѣзѣі
de ѣменіі чеі маі рекомандавілі, ші дпсѣфлаці de
сіндѣрїле челе маі патріотіче, авеа о мисіе спеціалѣ,
адекъ формареа пѣтереі ексекътїве. Ачестъ мисіе есте
сѣвѣршітѣ, ші нѣ ті сѣ кѣвіне мїе ка сѣ апречїеълѣ
към аѣ фостѣ дпплїнітѣ.

Дпсѣ нѣ ва скъпа дпн ведереа нпмързі дпндре
Двѣстрѣ, Domnilorѣ, зп фактѣ de mare дпсемпътате;
ші ачестѣ фактѣ есте към нѣі пїлдѣ дп історїе, ші кѣ
нѣ с'аѣ възътѣ дп нічі о дѣрѣ а лѣмеі: О адънаре
ескълъсівѣ політїкѣ ші конспїтанътѣ префѣкѣндѣсе маі
тързіі ші дела сінеі дп адънаре леїслатївѣ. Каракте-
рълѣ ачестеі адънърї ера дела дпченпътѣ кѣ тотълѣ по-
літїкѣ; еа авеа зпѣ дълѣ спеціалѣ ші детермінатѣ. Фїе
каре дпн Двѣстрѣ с'аѣ презентатѣ алегъторїлорѣ сѣі
пентръ зпѣ обїектѣ зпїкѣ, ші аѣ фостѣ алесѣ пентръ
реалїсареа лѣі. Mandatълѣ че аці прїмітѣ атънчі ші
кареле нѣ прївіа алта de кѣтѣ аледереа Domnълѣі, с'аѣ
дпдѣплїнітѣ ші аѣ лѣатѣ сѣвѣршітълѣ.

Чееа че вѣ рѣмъне de фѣкѣтѣ есте кѣ тотълѣ
деосевїтѣ. Кестїа de персѣнъ дплѣтъръндѣсѣ, акъм
рѣмъне а аплїка прїнціпіі дп ексампълѣ ші вотълѣ а

о тълъдіне de леїі че сѣнт destinate ка сѣ дпдѣплї-
нѣскѣ о лънгѣ ші лаворїосѣ реorganїcare. Тревзе пен-
тръ асемїне лѣкраре спїрїте лїніштїте ші лїбере de орї
че преокънаре аптерїорѣ. De ачееа амѣ сокотїтѣ кѣ
аѣ сосїтѣ моментълѣ de а чере mandatърі поъл. Нѣ
дѣрѣ кѣ гѣвернълѣ меѣ н'ар ведеа кѣ плъчере камера
віиторѣ компъсѣ de ачелеіаш персѣне че алѣтърѣескѣ
камера de фадѣ.

Мїністрїі меі ворѣ фї ферїціді de а се гъсі сарѣ
дп мїжлокълѣ Двѣстрѣ; дар кѣндѣ ведї венї пе аче-
сте ванѣе, ведї адъче зпѣ поѣ mandatъ дпн партеа
дѣрїі, кѣчі ла о фѣнкціе поъл тревзе зпѣ mandatъ поѣ.

Domnilorѣ! Еѣ амѣ ешітѣ дпн сінълѣ Двѣстрѣ;
кѣ чеі маі тълъді дпн Двѣстрѣ амѣ сѣвдїнѣтѣ лънтеле
націонала а кѣрорѣ дълѣ ера астрономїа довѣндїтѣ асѣзѣі
de пої. Ші ка прпндѣ ші ка ротѣнѣ дар, пѣстрѣзѣ
дп ініма mea рекъноштїндѣ ші аѣекціе пентръ ачестъ
адънаре.

Е de прїсосѣ се маі адаогѣ кѣ тѣ деспартѣ de
Двѣстрѣ, кіарѣ времелїчеште, кѣ адевѣратѣ пѣрере de
рѣлѣ, ші кѣ аѣ тревзітѣ се амѣ комвінцереа зпѣі марї
даторїі de дпплїнітѣ, пентрѣка еѣ тѣ хотърѣескѣ а лѣа
асемїне тѣсѣрѣ.

Еа есте менїтѣ а да зпѣ характерѣ серїосѣ ші
посїтївѣ деклърѣреі че в'амѣ фѣкѣтѣ кіарѣ дела дпче-
пѣтѣ: кѣ епока політїкѣ с'аѣ дпкїсѣ пентръ акъм, ші
кѣ аѣ сосїтѣ тімънълѣ сѣ пе окъпънѣ de тревїле, ші
потѣ зїче de менажълѣ дѣрїі нѣстрѣ.

Дпгѣрѣцедївѣ дар кѣтрѣ алегъторїі Двѣстрѣ, дп-
къноштїнцадїле одатѣ кѣ проіектеле меле адевѣрателе
прїчїні але деспѣрїцереі нѣстрѣ. Спънеціле кѣ ачестъ
dicolъдіе, аре de дълѣ ескълъсівѣ рекомпънереа зпѣі
камере, знде фїекаре депзтатѣ, зїтѣндѣ кестїіле de
персѣне, нѣ ва авеа алѣтѣ гъндѣ декѣтѣ тревїле серїосѣ
але патріеі поастрѣ.

(Сѣвскрїсѣ) Александръ Іоан І.

(Л. С.)

№. 268.

De Domnѣ:

Мїністрѣ секретарѣ de статѣ ла депар-
таментълѣ тревїлорѣ стрѣине

Г. Балш.

№. 12.

Іамїі дп 6. Дечемвре 1859.

Ної Александръ Иоан I., кз мѣла лѣи Dzeș
ші воиңда національ Домнѣ Принципаторѣ зпите Молдова
ші Цѣра ромънскѣ. Ла тоѹи де фаѹъ ші виіторі съ-
пъгате!

Дп пѣтереа арт. 17 дин конвенѹе.

Амѣ декретатѣ ші декретѣмѣ:

Арт. I. Адънареа елективѣ дин Молдова есте дѣ-
солватѣ.

Арт. II. ші челѣ де не зрѣмѣ. Миністрѣлѣ пострѣ
секретарѣ де статѣ ла департаментѣлѣ дин пѣзптрѣ,
есте дѣсърѹинатѣ кз адъчереа дѣтрѣ дѣмплире а ор-
донанѹеи де фаѹъ.

Датѣсаѣ дп Домнѣска пѣстрѣ residenѹie Іашіи,
ла 6. Дечемѣре, анѣлѣ мѣлѣтѣреи зна мѣе опѣ съте
ѹинѹезеѹи ші позѣ ші алѣ Домнѣи пѣстре челѣ дѣлѣмѣ.

Александръ Иоан I.

(Л. С.) № 269.

De Domnѣ:

Миністрѣ секретарѣ де статѣ ла де-
партаментѣлѣ тревилорѣ стрѣине

№ 41.

Г. Балш.

Ної Александръ Иоан I., кз мѣла лѣи Dzeș
ші воиңда національ Домнѣ Принципаторѣ зпите Мол-
дова ші Цѣра ромънскѣ. Ла тоѹи де фаѹъ ші виіторі
съпъгате.

Дп пѣтереа арт. 17 дин конвенѹе.

Амѣ декретатѣ ші декретѣмѣ:

Арт. I. О позѣ адънаре елективѣ дп Молдова
есте конвокатѣ.

Арт. II. ші челѣ де не зрѣмѣ. Миністрѣлѣ пострѣ
секретарѣ де статѣ ла департаментѣлѣ дин пѣзптрѣ
есте дѣсърѹинатѣ кз адъчереа дѣтрѣ дѣмплире а ор-
донанѹеи де фаѹъ дп терминѣлѣ прескрѣсѣ прин арт.
17 дин конвенѹеи.

Датѣсаѣ дп Домнѣска пѣстрѣ residenѹie Іашіи,
дп 6. Дечемѣре, анѣлѣ мѣлѣтѣреи 1859, ші алѣ Дом-
нѣи пѣстре челѣ дѣлѣмѣ.

(Съскрѣсѣ) Александръ Иоан I.

(Л. С.)

№ 270.

De Domnѣ:

Миністрѣ секретарѣ де статѣ ла де-
таментѣлѣ тревилорѣ стрѣине

Г. Балш

КРЕДИЦА ДЕШЕАРТЪ.

(Капетѣ дин № 7р.)

Реѹи, сѣноде ші дѣвѣдѣи аѣ крѣзѣтѣ маї мѣлѣи
секѣлѣ дп Авракадавра тѣкълосѣлѣ медикѣ Сѣре-
нѣс, кареле вѣдѣзѣе съѣ дѣмѣратѣлѣ Александрѣ Се-
верѣ, асѣменеа ші дп ферментѣриѣ лѣи Алѣертѣс
Магнѣс. Дп Неаполе Вѣрѹилѣ ферментѣторѣлѣ е маї
кѣпоскѣтѣ декѣтѣ Вѣрѹилѣ поѣтѣлѣ; еарѣ минѣнѣе лѣи
Др. Фаѣст сѣнт кѣпоскѣте. — Тѣте капетеле ѹенѣале
каре с'аѣ потѣтѣ дѣпѣлда прин остѣнѣѹѣса лорѣ шѣиңѹъ
маї пре сѣсѣ де трѣнѣторѣи, пѣтѣрѣи ші гѣлѣзѣѹи кон-
тинѣранѣ аї лорѣ аѣ трѣкѣтѣ де ферментѣторѣи; тоѹи
ѹисѣѹи авѣрѣ аѣсѣаш сѣрте. Аѣлѣторѣлѣ правѣлѣи де
пѣшкѣ ші челѣ алѣ типографѣеи ераѣ п'ачѣ сѣ ѹе даѹи
ѹлакѣрилорѣ, Роѹѣрѣс Бако франѹисѣканѣлѣ ѹѣ арѣнкатѣ
дп темнѣѹъ ка ферментѣторѣ. Фѣмеѣа Галѣгаї кареа
конѣѹѣеа пѣртѣриѣ Катарѣнеї Медѣѣс ѹѣ арѣз ка стрѣ-
гѣѣе пѣмаї пѣнѣтрѣ спѣрѣтѣлѣ еї челѣ ѹенѣалѣ. Орашѣлѣ
Інсѣрѣкѣ дп Тѣролѣ ла ан. 1659 а денѣгатѣ ѹисѣкѣлѣ
Таннер дѣнѣропѣѹѣнеа дп кѣмѣтерѣс, дин каѣсѣ кѣ дп
микросѹопѣлѣ лѣи с'а вѣлѣтѣ зпѣ дракѣ ѹлокосѣ, адѣкѣ
— зпѣ пѣрѣче! Дѣлѣ ла 1804 зпѣлѣ Енѣелѣберг пѣгѣ-
ѹѣторашѣ дин Колонѣа (Köln) адънѣ кѣмѣторѣи де дѣа-
волѣ, карѣи дѣшѣ пѣсѣсерѣ дп канѣ ка сѣ стѣркѣ дѣла
длорѣ драѹиї о сѣмѣшѣрѣ де 14 милѣѹе галѣнѣи; ѹе-
каре метѣврѣ алѣ аѣелеї соѹиѣтѣѹи денѣсе кѣте 41 та-
лерѣ пѣнѣтрѣ лѣтѣрѣи; дракѣлѣ ле венѣа дин тѣмнѣ дп
тѣмнѣ ші ле арѣнка кѣте о скрѣсѣре (не ферѣстрѣ сѣѣ
не зпѣде?), дп карѣи тоѹѣ дѣнѣрева дѣкѣ метѣврѣи крѣдѣ
дп ѹеа ѹе шѣаѣ пропѣсѣ, еарѣ алѣдѣатѣ дѣ мѣстра
пѣнѣтрѣкѣ нѣ пѣзѣскѣ секретѣлѣ; зпѣи метѣврѣи пѣлѣтѣрѣ
де 4 орѣ тоѹѣ кѣте 41 талерѣ, ѹаѹе 164 талерѣ. Дп
зрѣмѣ маѣстрѣтѣлѣ десѹопѣри кѣ Енѣелѣберг дпшѣла
вѣре 3—4000 талерѣ дѣла вѣре треѣзѣѣи де пѣтѣрѣи.
Тотѣ не атѣнѣѣ ѹѣранѣи дин ѹѣрманѣа ѹѣгѣаѣ рѣгѣѹѣнеа
сѹ. Крѣстоѹорѣ, кѣ актѣрѣи пѣтере се крѣдеа кѣ дракѣлѣ
есте ѹлѣгатѣ але адъѹе котѣри. Зпѣ дпшѣлѣторѣ дп-
шѣласе кѣ аѣеа рѣгѣѹѣне маї мѣлѣе мѣи дѣла ѹѣранѣи,
аної о шѣтере ла сѣпѣлѣѹѣса дп Амерѣка, еарѣ не ѹѣ-
ранѣи дѣ лѣсѣ ла сапѣ де лѣмнѣ.

Гѣдеа дпкѣ трѣѹеа дп ѹѣрманѣа де зпѣ вѣнѣ
ферментѣторѣ. Елѣ дѣпѣрѣѹѣа вѣлѣте мѣѹи ла солѣдѣи,
не каре аѣешѣа ле дѣнѣѹѣа дп аѣеа крѣдинѣѹъ ѹѣиңѣѣ,
кѣ аѣелеаш дѣ ворѣ пѣзѣи де ловѣтѣрѣи, тѣѣетѣрѣи ші дѣ-
пѣшкѣтѣрѣи. Одатѣ зпѣ солѣдатѣ десѣѹѣкѣнѣдѣ зпѣ вѣлѣ-
ѹелѣ аѣлѣ дѣнѣрѣнѣсѣлѣ скрѣсѣ: „Омѣ де нѣмѣкѣ, апѣ-

ръте vine.“ — Че атътеа ексемпле! Мареле Фридерикъ редеде Пръсцие тречеа дин каска ероичелоръ сале вравъри ши а артеи сале величе де челъ маї маре ферменторъ. Читескъсе скрисореа приоръли францискашъ каре не атъчи ера п а т е р ла армата империаъ, компъсъ дн зрма вътълиоръ дела Лигниъ ши Торгаъ. Деспре Фридерикъ адикъ се скорнице кзмкъ елъ ар фи промисъ дръкъдегъли съб дозъзечи иесъиди декъ ачестаї ва ажъта ка съ есъ днвингъторъ; еаръ днтре солдаци империаи се лъдиче фаїта, кзмкъ не пасълъ фиекъри солдатъ пръсцианъ стъ къте знъ дръкъдегъ къларе, днсъ невъзгътъ. Солдаци пръсцианъ вътъндъсе тоци фърте vine ка ниште драчи стетеръ днвингътори, еаръ армата империаи сѳери фърте ръъ.

Чи съ не фие декамдатъ де ажънсъ къ атътеа date деспре крединга дешертъ а попорълоръ европене. Челъ каре вреа съ афле маї мълте читескъ маї мълтъ декътъ ачелеа че амъ репродъсчъ ної аичи. Тотъ че ар фи съ се маї факъ есте о адънаре де преждъдеде ши кредингеле нбстре дешерте. Нъ не дндоимъ къ ачелеаш днкъ ар фи пзмърбсе, сзпгемъ днсъ сиръи къ дн алъгъраре къ адци тотъ амъ ръмънеа днтр'о мипоритате че near фаче опбре. Чи о асемenea колекциъне позъ near фолоси дин алгъ пзмтъ-де-ведере: ної амъ дескопері ретърі фърте пзмърбсе ши мнзнате дин традициъне ши кредингеле не каре леамъ хъръзгтъ deadрентълъ дела античи локзиторі аї Италиеї, а ле къпоръ зрме се афлъ дн маї мълци скрииторі латини.

Зернешті. Г. Б. —

Domnule Redactoru!

Dupa ce si in Gazeta cu ocaziunea insciintiariei oficiose, dară mai pe largu inca in doi numeri ai Fôiei, s'au adusu pe tapetu denumirea mea de supremu inspectore alu scôleloru populare, pentru archidieceasa Albei Juliei, me aflu indatoratu nu numai a'mi descoperi sentimentulu de multiamita contra aceia, carii fiindu limpediti de rugina cea multu stricatôre a vechiloru prejudetia, pe fiesce care fiu alu patriei si alu natiunei sale ilu cuprindu cu fratiêsca sinceritatea, purtandu inaintea ochiloru sei numai scopulu celu de capetenia, adeca inaintarea bunului de comunu si luminarea poporulu, dara totudeodata a si descrie dupa sunetulu instructiu-

nei ministeriale sfera pene unde, si in ce forma se estinde activitatea unui asemenea inspectore, ca asia la tempulu seu publiculu se pôta aduce drépta judecata, in catu si au implinitu, séu nu si au implinitu denumitulu inspectore misiunea sa, spre a si puté primi dela ai sei meritata multiamita, séu condemnuare.

Numele de inspectore supremu s'ar vedé e-va, ba inca multu, a insemna; dara dupa ce se privesce lucrulu mai de aprôpe, maї ca ei vine omului aminte judecata ce au facutu vulpea despre larva la Esopu; — caci inspectore dupa puterea cuventului ar insemna privitoriu cu ochii poste obieptulu densului incredintiatu, spre care scopu inspectorele scolare ar avé de a intreprinde calatoriї de visitatiune, a fi de facie la esamenele semestrale, a capacita poporulu, si alu destepta punendui inainte ponderositatea educatiunei scolare, a se cointielege cu c. r. oficiolate, cum s'ar puté dupa ginrstari delatura impedecamintele, ce crucescu doritulu progresu, a sci din esperintia ce feliu de carticele s'ar postii, ca frecuentarea scolei se nu fie numai unu mecanismu de sufletu ostenitoriu fara nici unu folosu pentru societate s. a. s. a. — Dara oficiulu de inspectorele, pentru care eu me aflu denumitu, ei lipsesce ocaziunea spre tôte acestea; de ôra ce in instructiune este chiaru insemnatu, cumca nu are datorintia de a visita (si altfelu visitatiunea fora de spese nici ca s'ar puté face). — Adeveratu se dice in memorata instructiune, cumca episcopulu cu ocaziunea canoniceї sale visitatiuni (care dupa cuprinsulu SS. canone, daca nu in totu anulu, celu pucinu in trei ani odata este datoriu a o face) are de a visita si scôlele populare; bine, acêsta o dicu SS. canone, dar ôre implinesce se, séu potese implini, este cu totulu alta intrebare. — Din tôte acestea se vede, cumca inspectorele de care este vorba nu e altu ceva decatu unu referinte alu consistoriulu archidieceasanu, in obieptulu scôleloru populare, fiindu obligatu a da planulu de invetiamentu, a referi despre statulu scôleloru, care durere! la noi asia sunt de rare, pe cum se vedu de rari stelele pe ceriu candu oriscontele este cea maї mare parte acoperitu cu nori intunecatori; — caci in adeveru suntemu siliti a recunosce, cumca in lucrulu scôleloru populare dintre tôte confesiunile Transilvaniei, noi gr. cat. suntemu cei maї ne-

fericitii si remasi. — Marele Imperatu si de eterna memoria preademuulu popóreloru parinte Iosifu II. convinsu despre neclatita credintia a poporului romanu din Transilvania catra inaltulu tronu, cu mana sa cea de parente deschise porta cea ducatóre la lumina, ce era romanului inchisa. Din acelu tempu este datatu si directoratulu marelui, dara si nefericitului in vietia genialu barbatu Sinkai. Inse cu stangerea de pe pamentu a marelui iubitoriu si iubitulu de popóre parinte si imperatu, s'au intunecatu pe multu tempu si lumina scóleloru populare romane.

Numele de direttore alu scóleloru in diecesa Fogarasiului au remasu cu adeveratu, dara acesta in adeveru n'au fostu alta, de catu numai unu nume golu. — Restringenduse tóta activitatea unui asemenea dírestore, la narea unoru potente de scutire pentru dascalu, carii ici cóle de au vrutu au inveliatu, de unde nu au purtatu earasi numai numele. —

Dupa trecerea fatalelor turburari ale aniloru 1848 si 1849 sub sceptrulu gloriosului nostru imperatu, cu introducerea noului sistemu de administratiune, si statulu scóleloru populare si a luatú ceva mai imbucuratoriú sboru; inse si cu acésta ocaziune noi gr. catolicii amu trasu cea mai scurta sórte, de órace pentru tóte celelalte confesiuni sau sistemisatu consiliariaturi scolastice, alegunduse barbati din propriulu gremiu, singuri noi remanendu de asemenea lipsiti; scólele nóstre s'au pusú sub purtarea de grije a D. consiliariu r. catolicu. — Nimini póte nega zelulu bunatatea, sinceritatea, si legalitatea Dn. consiliariu scolasticu de acuma, dara totusi debne se marturisésca ori si cine, cum ca parte pentru nedeplin'a cunoscentia a limbei romane, parte pentru ca este preste mesura asupritu cu sarcina lucruciloru, pe lenga celu mai bunu si mai santu cugetu, intarirea scóleloru radicate, si radicarea celoru ce nu sunt au remasu impedecate. — Fie mi tertatu pentru facuta digresiune, de órace acopulu nu mi au fostu altulu, de catu numai a spune pene unde se póte intende activitatea unui inspectore diecesanu, si catu se póte in astfelu de impregiurari dela densulu astepta. —

Constantinu Pappalvi

Préstimate Domnule Redactoru!

Cu bucuria au rapitu teologii romani din Oradia totudeauna ocaziunea, in care si-au potutu manifesta sentiurile sale de reverintia, de omagiu si multiamita in privinti'a Escelentiei Sale Domnului: Vasiliu barone de Erdelyi, episcopulu gr. c. rom. Oradanu etc. etc. ca in privinti'a unui parinte si patronu gratiosu, si mecenate alu poporului romanu; asia s'au ingrijitu teologii romani Oradani se nu scape nici ocaziunea, ce li se va intinde la solemnitatea dilei onomastice a Escelentiei Sale, incedinte in 1 Ianuariu 1860; — spre ajungerea carni scopu m'au provocatu pre mine, se compunu unu versu eroicu in numele junimei clericale! Versulu e compusu de D. Justinu Pappalvi teologu si avendu ocaziune mai corespundiatorie impregiurariloru nóstre l'amu si datu si tipariului. Elu e compusu dupa urmatórele

Regule prosodice.

Regulele prosodice, cum se propunu acum in gimnasiulu ces. reg. Oradanu:

α) Este lunga silaba, care dela natura se pronuntia lungu; séu in care dupa u vocala urma 2 consonante.

β) É scurta silaba, care dupa fire se rostescú scurtu, si in care dupa u vocala nu urma doue consonante, ci numai un'a.

γ) Diftongii totudeun'a sunt lungi, p. e. bou, leu, beu etc. etc. Se iee genitivulu singulariu barbatescu si femeiescu, cafe e comunu, p. e. potu dice: domnului séu domnului; potu dice: casei séu caséi etc. etc.

δ) Cuvintele unisilabe: la, su, si, ce, ca, nu, se (ut) a (semnulu genitivului) a candu insemna „van“ verbu ajutorialu, sunt lungi dupa fire, inse se potu folosi si ca scurte.

ε) Cuvintele unisilabe: de, pre, cu si acusativii singulari ai pronumeloru personale: me, te, se sunt dela natura lungi, inse in versu se potu in debuintia candu si candu si scurtu, dara si atunci numai la inceputulu petiorului.

ζ) Dativii pronumeloru personale: mi, ti, si, si ne séu ni, ve séu vi, le séu li cari se lipescu

de alte cuvinte, sunt comune, p. e. potu dice: mi-debe, séu mî-debe etc. etc.

n) Se afla unele cuvinte, cari dupa dialectele diverse romane, si poetulu le pôte lua acusi lunga, acusi scurte, p. e. dara séu dăra; dupa séu dŭpa; dela séu dēla, fara séu făra.

Romaniloru.

„Acelu ce nu se tiene
De lume: diu remane.“
A lunei inse moda,
E astadi fôrte sioda!
Ce drept'a face, tôte
Si mana stenga pôte.

Si astadi se pretinde,
Se aiba omulu minte
De sierpe, la viatia;
Ci care si blandetia
Ca de porumbu mai are:
Din lume se se care!

Adi scarnava serbia,
Se spune cu mundria,
Ca densa e romana;
Ci cauta! pe sub mana
Cum cerca se ti-nemice,
Totu pasulu teu ferice!

Ci scarnava serbia,
Esemplu numai fia.
Ca asta va se dica,
Si-a lunei politica:
Pe cei debili insiela,
Si-avutii si-i incala. —

Neci sôrtea, mi se pare,
Va fi de-acum in stare,
Pe unulu se lu-redice,
Afara ca se strice

Altui-a! . . farmecata
E astadi lumea tóta.

Deci nu ti-spunu mai departe
Romane! trista sôrte.
Ca si tu tieni se fia
Unu omu de omenia:
Atunce omulu, déca
Pe doua cai nu pléca.?

Pe unde esce? cine
Venindu se ti se 'nchine,
Nu merge si se si-tinda
Chiaru latiuulu se te prinda!
„Se nu se 'ncreda 'n lume,
Romanulu celu a nume.“

Caraba.

In cauza monumenteloru.

Ca o rectificare séu mai bine raspundere la aieptarea despre averea episcopului de Buzeu, im-partasiescu datele primite dela o persóna demna de credintia din Pesta, unde fúse in luna lui D ecem bre si D. Orescu architectu din Bucuresci dupa columne de marmuru rosii si suru pentru universitatea din Bucuresci.

Dela episcopulu din Buzeu au remasu prin testamentu 76 mii de galbeni, si acestia s'au determinatu pentru redicarea unui museu nationalu.

Biserica dela santulu Sava — intra universitate si edificandulu museu se va derima, si in loculu ei se va redica unu monumentu lui Lazaru din Ardealu, carele a aprinsu lumina natiunalitatii in Principate.

Pentru re'noirea monumentului Michăiu Vitézu la Calugereni, s'a datu 300 de galbeni. —

Ce sa facutu si ce se va mai face cu banii a cestia pena ce vomu vedé proiectele infintiate mai scie Dumnedieu, cace in Principate, Domne multe se proiectéza si la pucine le vedemu finitulu. —